

TEHNICA ȘI TRĂSĂTURILE CARACTERISTICE DE INTERPRETARE ALE DANSULUI *PASSO DOBLE*

THE TECHNIQUE AND THE CHARACTERISTIC FEATURES OF INTERPRETATION OF THE *PASSO DOBLE* DANCE

ELEONORA VARNACOVA¹,

lector universitar, doctorandă,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 793.31(460)

793.38

În articol este descrisă istoria și dezvoltarea Paso Doble - unicului dans de origine spaniolă din programul obligatoriu de dansuri latino-americe din cadrul competițiilor sportive. Sunt dezvăluite caracteristicile tehnice, muzicale și de interpretare, sunt identificate trăsăturile distinctive ale dansului, prin care acesta se deosebește de celelalte dansuri incluse în programele competițiilor sportive.

Cuvinte-cheie: Paso Doble, dans spaniol, toreadorul, dans sportiv, dansuri latino-americe

This article describes the characteristics, history and evolution of the Paso Doble dance, which is included in the compulsory program of Latin American dances at sporting events and it is the only one whose origin is connected with Spain. The author reveals its musical, performing and technical characteristics and identifies its distinctive features from other dances included in the program of sports competitions.

Keywords: Paso Doble, Spain dance, toreador, sports dance, Latin American dances

Introducere

Paso Doble reprezintă o operă de artă coregrafică unică, cu un număr impresionant de avantaje și caracteristici distinctive, care îi pun amprenta unui *dans latino-american* deosebit. Acesta este unicul dans din programul *dansurilor latino-americe*, originea căruia nu este legată de Africa. Apariția lui se datorează coridelor care se organizau cu prilejul diferitor sărbători populare și fiestelor. Din aceste motive, *Paso Doble* este considerat un adevărat *dans spaniol*, plin de spiritul și coloritul acestei țări. El întrunește pasiunea, curajul, bărbăția și mândria, trăsăturile caracteristice ale poporului spaniol.

Ce este pasodoble?

Paso Doble este un *dans* tradițional *spaniol* care sugerează, prin mișcări și muzică, lupta cu taurii, în care partenerul interpretează rolul *toreadorului*, iar mișcările partenerei sale duc cu gândul la unduirea muletei în mâinile acestuia (*muletă* – pelerină roșie cu care *toreadorul* ține sub control taurul). Uneori, partenera interpretează rolul celui de-al doilea *toreador*, foarte rar este în rolul taurului, de regulă, răpus în luptă. Caracterul muzicii corespunde procesiunii care precede corida.

În traducere din spaniolă, *Paso Doble* - „pas dublu” sau „doi pași”, apare din consonanța „Paso a Dos” – „dansul pentru două (picioare)” [1 p. 285]. Denumirea este susținută și de muzica în caracter de marș, la „unu-doi” sau ”stângul-dreptul”. Inițial, dansul era numit ”un pas spaniol” (“Spanish One Step”), deoarece pașii se succed pe fiecare bătaie, accentuând structura melodică [2].

Istoria apariției dansului

Dansul *Paso Doble* își trage rădăcinile din dansul țiganilor spanioli. El reprezintă un aspect din viața poporului spaniol, și anume corida – lupta cu taurii. Pentru prima dată corida apare pe insula

¹ E-mail: varnacovaella@mail.ru

Creta, iar în Evul mediu devine populară și în Spania. Primele lupte cu taurii se deosebeau de corida spaniolă. În lupte participau doar acrobații care săreau peste taurii furioși. O influență deosebită asupra dansului l-au avut dansurile *Flamenco* și *Fandango*, care au stat la baza *Passo Doble*. O trăsătură caracteristică a dansului *Flamenco* sunt considerate „zapateado” - mișcările ritmice cu accente marcate de lovituri de călcâi. Totuși, la începuturile dansului *Flamenco*, *zapateado* era interpretat doar de dansatorii bărbați, deoarece această tehnică necesită un efort fizic considerabil și era asociat cu puterea bărbătească. Pe lângă *zapateado*, dansul este însoțit de „pitos” (sunetele emise de mișcările degetelor) și „palmas” (bătăile ritmice din palme), care, deseori, răsună într-un tempou de două ori mai rapid decât tempoul cântecului. Pentru dansul interpretat de femei erau caracteristice mișcările mai line ale mâinilor, încheieturilor și umerilor. În prezent, dansul interpretat de către bărbați nu se deosebește semnificativ de cel în interpretarea femeilor, deși mișcările mâinilor și plasticitatea sunt caracteristice, în special, pentru dansatoare. Mișcările mâinilor sunt asemenea valurilor mării, ele „mângâie”, sunt pasionale. Liniile mâinilor, coatele și umerii evită formarea unghiurilor. Palmele sunt într-o mișcare comparabilă cu un evantai care se închide și se deschide. Mișcările mâinilor unui dansator sunt mai reținute, stricte și pot fi comparate cu două săbii care despică aerul.

Fandango este un *dans spaniol* conjugal, de origine mauritană, popular în Europa secolului al XVIII-lea. În secolul XX, este considerat dans popular în Spania, Portugalia, la sudul Franței și în America Latină. De obicei, se dansează în perechi. Dansul începe lent, însoțit în mod tradițional de castanete, „pitos” (sunetele emise de mișcările degetelor) sau „palmas” (bătăile ritmice din palme), apoi urmează bătăile din picioare, mărind treptat tempoul. Uneori, melodia se întrerupe și dansatorii rămân nemișcați, până reîncepe muzica. Dansul exprimă pasiune, iar dansatorul îl provoacă pe partener, urmărindu-l prin pași cadențați și gesturi. În unele cazuri, *Fandango* este interpretat de doi dansatori în așa fel, de parcă ar fi o competiție de măiestrie. Primul dansator stabilește tempoul și pașii, cel de-al doilea preia pașii și îi dezvoltă.

De la începutul secolului al XVIII-lea în corida se stabilesc regulile asemănătoare cu cele cunoscute în prezent. Pentru confruntarea până la moarte, pe arenă sunt aduși doar tauri de luptă cu o vârstă mai mare de patru ani. Lupta se încheia cu grațierea pe viață a taurului, dacă el supraviețuia confruntării, adică, taurul nu mai participa niciodată în corida. Ieșirea *toreadorului* în arenă era acompaniată de muzică. Corida era considerată o sărbătoare populară. În cadrul sărbătorii se organizau diverse manifestări culturale, se interpretau cântece populare spaniole, evoluau dansatorii. Cel mai apreciat dans era *Passo Doble*, care întru totul reflecta spiritul poporului spaniol – fierbinte, curajos și plin de patimă, mândrie și bărbăție.

La începutul secolului XX, în cadrul unor competiții, pentru prima dată dansatorii francezi au interpretat dansul *Spanish One Step* – cu denumirea inițială „un pas *spaniol*”, în care fiecare bătaie muzicală era accentuată de un pas. Dansul devine popular atât în societatea înaltă pariziană, cât și în toată Europa. Anume francezii pentru prima dată au teatralizat corida, punând la bază muzica ritmică de marș care răsună la începutul luptei cu taurii. Multe mișcări de dans își trag denumirea din corida: atac, muleta, shasse cape, lovitura spadei, mișcările pelerinei, banderilla, apărare (ecar), dar și din limba franceză – sur place, appel, promenad, la passe etc.

În 1945, după cel de-al Doilea Război Mondial, pasodoble a fost inclus în programul de *dansuri sportive latino-americeane*. Astfel, corida spaniolă și-a găsit reflectarea în arta dansului.

***Passo Doble*. Caracteristicile acompanimentului muzical**

Acompanimentul muzical în dansul *Passo Doble* reprezintă melodii temperamentale, care îi fac pe spectatori să trăiască tot dramatismul evenimentelor ce derulează pe scenă. Melodiile sunt ritmice, în caracterul unui marș rapid. Măsura muzicală este de 2/4, tempoul fiind de 60-62 măsuri pe minut. Opera muzicală este constituită din 3 părți. Prima – introducerea (începutul coridei), a doua – de bază (lupta cu taurul), a treia – finală (triumful, celebrarea victoriei). În regizarea desenului coregrafic pe-

dagogii folosesc bătaia muzicală, diferită de măsura muzicală. Există foarte multe variante și măsuri. Vom încerca să determinăm fraza de dans folosind măsura muzicală structurală.

Prima parte (introducerea) constă din patru optimi și jumătate plus șase optimi și încheierea pe trei accente (8,8,8,8,4,8,8,8,8,8,3). Partea a doua (de bază) constă din 8,10,8,6,4,4,8,4,4, 1 și 7,5 (3+2). Partea a treia (finală) – din 8,8,8,8,8,8,8,8, 8,5,8.

Prima parte:

4 de opt, 4, 6 de opt, 3,

Partea a doua:

8, 10, 8, 6, 4, 4, 8, 4, 4, 8, 5

Partea a treia:

9 de opt, 4, 8[1+7], 1.

Muzica spaniolă include o multitudine de melodii populare și frumoase din genul *Passo Doble*, cunoscute de melomanii din toată lumea. Dintre ele pot fi evidențiate, totuși, trei melodii. Cea mai cunoscută melodie este compoziția „regelui *Passo Doble*” Pascual Marquina Narro *España Cañí*, compusă în anul 1925 și consacrată prietenului său, unui baron țigan. De aici se trage și prima denumire a cântecului *Patronul țiganilor*. *Passo Doble España Cañí* a fost interpretat pentru prima dată de Orchestra trupelor de inginerie din Madrid. Melodia s-a bucurat de un enorm succes în toată țara, era interpretată la coridele organizate [3].

Specificul interpretării mișcărilor *Passo Doble*

Passo Doble este considerat un dans pur bărbătesc, ce constituie o trăsătură specifică a acestuia. Rolul principal îi este atribuit partenerului - *tereador*, iar partenera doar îl urmează, întruchipând muleta sau taurul, în funcție de coregrafia dansului.

Rolul principal îi revine partenerului. *Toreadorul* trebuie să transmită spectatorilor mândria, viața, semeția, superioritatea. Partenera, imitând pelerina roșie în mâinile *toreadorului*, dansează în apropierea lui, urmând, flexibil și plastic, mișcările bărbatului. În timpul dansului între dansatori este prezentă o tensiune, o expresivitate ascunsă. Mișcările sunt stricte și oferă dansatorilor doar o libertate artistică redusă. Multe mișcări necesită un contact fizic direct între parteneri. Bărbatul și femeia se apropie în dans și corpurile se ating de la piept până la coapse.

Greutatea corpului dansatorilor trebuie să fie în față, majoritatea pașilor au conducere cu călcâiul; piciorul, cu toate acestea, rămânând drept. Astfel, greutatea nu se direcționează în totalitate spre poadea. *Passo Doble* este unicul dans în care, pentru a accentua în mod special ritmul, se folosesc bătăile tocurilor pe parchet. Mișcările sunt iuți, înțepătoare, încrezătoare.

Deoarece în luptele cu taurul participau doar bărbații, în *Passo Doble*, la fel, rolul principal îi revine bărbatului. Dansul este lipsit de tandrețe, emotivitate și cochetărie. Doar mișcări energice și sigure, doar putere și forță! Mâinile dansatorului se mișcă repede, sublim, păstrând, în același timp, plasticitatea, asemenea unei spade ce taie aerul. În acest dans atenția e concentrată pe crearea unei maniere caracteristice *tereadorului*, aceasta fiind completată cu mișcările mâinilor, încheieturilor și ale degetelor din dansul *Flamenco*. Călcâile, mai bine zis, tocurile sunt folosite pentru a crea o interpretare ritmică corectă. Dificultatea și specificul interpretării dansului constă în poziția specială a corpului, asemănătoare cu al unul *tereador*: cu pieptul larg, umerii desfăcuți îndreptați în jos, capul fixat, uneori înclinat în față, spre jos. Această trăsătură specifică evidențiază dansul *Passo Doble* din celelalte dansuri incluse în programul *latino-american* și cere de la interpreți măiestrie și virtuozitate.

Dansul femeii este plasat pe planul secund. Partenera, de obicei, interpretează rolul pelerinei *toreadorului* cu care el atrage atenția taurului furios. Există variante ale dansului în care partenera interpretează rolul unui alt *toreador* sau, în cazuri foarte rar întâlnite, conform regiei teatralizate – rolul unui taur răpus în partea finală a compoziției. Mișcările mâinilor sunt mai expresive și plastice, fiind însoțite de mișcările cadențate ale picioarelor dansatorilor. *Passo Doble* este un dans dificil și cere de

la dansatori antrenamente zilnice. Șlefuirea fiecărei mișcări de dans se face prin muncă asiduă timp de mulți ani.

Caracteristicile coregrafiei în programele de dansuri sportive

Passo Doble este un dans sportiv contemporan, studiat în programul dansurilor latino-americe. Este bazat pe o coregrafie corelată perfect cu muzica. Interpretarea se deosebește în mare măsură de standardele dansurilor sportive din programele latino-americe și europene. Deseori, este denumit „dansul maieștrilor”, deoarece la competițiile internaționale este interpretat în exclusivitate de perechile de dansatori de clasa C (nivel înalt), de dansatori profesioniști. Doar ei pot reda în plină măsură toate sentimentele, pe care le trăiește un *toreador* în fața unui pericol de moarte [4 p. 270].

Passo Doble este un dans dramatic, cu linie de subiect. Linia de subiect este construită pe descrierea coridei spaniole, o acțiune interesantă și spectaculoasă care ține publicul în încordare din primele secunde de luptă între *toreador* și taur și până la finalul dramatic. Se consideră un dans interpretat în perechi, unde fiecare partener își joacă rolul său. În timpul dansului, partenerii interpretează roluri de teatru, prezentând o dramă. Dansul se caracterizează printr-o coregrafie de calitate înaltă, cu ritmuri luminoase și intense ale muzicii, ce crează o imagine artistică deosebită. Dansul necesită exactitate și atenție, dansatorul trebuie să aibă calități artistice, altfel nu va putea reda dramatismul luptei. Este o acțiune teatrală în care grația și tehnica, artistismul și coregrafia formează un întreg.

Coregrafia dansului, de regulă, este constituită din trei accente muzicale, care creează caracterul dramatic al dansului. Atât dansul, cât și muzica au un caracter energic, temperamental, incitant, care sugerează ideea de luptă. Melodia treptat crește, plasându-vă într-o atmosferă plină de emoții. Acest dans e ca viața în care întâlnim și patimă, și dragoste, și luptă, și înfrângere, și victorie.

La concursuri, la interpretarea *Passo Doble* sunt prezentate trei părți, dar uneori sunt interpretate doar două teme ale subiectului. În final, este obligatorie și partea a treia, însă uneori în partea a treia este repetată cea dintâi.

Concluzii

Passo Doble este unicul dans din programul latino-american, originea căruia nu este legată de America Latină, și unicul în care rolul principal îi revine nu partenerii, ci partenerului. Bazat pe descrierea coridei spaniole, el se deosebește de celelalte dansuri prin linia de subiect a compoziției coregrafice: introducere, partea principală și încheiere.

Coregrafia, tactul muzical și bătăile muzicale deosebite – toate acestea deosebesc *Passo Doble* de celelalte dansuri latino-americe incluse în programul competițiilor sportive. Mișcările și stilistica dansului, bazate pe comportamentul *tereadorului* care se luptă în arenă cu taurul fioros, transmit caracterul luptei prin intensitatea mișcărilor partenerilor. Pentru realizarea figurilor de bază și a elementelor caracteristice rolului, dansatorii trebuie să aibă o măiestrie foarte înaltă. *Passo Doble* e ca viața în care întâlnim și patimă, și dragoste, și luptă, și înfrângere, și victorie.

Referințe bibliografice

1. Пасодобль. В: *Универсальный иллюстрированный словарь русского языка в 18 томах*. Кишинев: VECTOR, 2012, т. 10. ISBN 978-9975-4351-1-6.
2. Istoria dansului Paso Doble [online]. [accesat 12 mar. 2019]. In: *Stop&Dance Studio*: [site]. Disponibil: http://stop-and-dance.ro/paso_doble.html
3. Пасодобль Espana Cani – цыганская музыка ставшая символом Испании [online]. [accesat 15 feb. 2019]. В: *Интернет для интеллектуалов*: [site]. Disponibil: <http://www.zaxodi-v-internet.ru/pasodoble-espana-cani.html>
4. VARNACOVA, E. Specificul mijloacelor expresive ale dansului sportiv modern. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. Chișinău: NOTOGRAF PRIM, 2017, nr. 2 (31). ISSN 2345–1408.
4. *Методика преподавания бального танца: Латиноамериканская программа* [online]. [accesat 2 mar. 2019]. Disponibil: http://www.vaganova.ru/files/Method_Latina.doc